

Literatura

- Beard, Mary. *Confronting the classics*. 1st. London: Profile books LTD, 2013.
- Bortins, Leigh A. *Klasika, Poučavanje na temeljima klasičnog obrazovanja*. Zagreb: Profil, 2013.
- Curtius, Ernst Robert. *Evropska književnost i latinsko srednjovjekovlje*. Zagreb: Matica Hrvatska, 1971.
- Martinić-Jerčić, Zdravka. »Klasično obrazovanje u Hrvatskoj.« <http://www.nkg-zagreb.hr/aktivnosti-gimnazija/kultura/361-klasi-obrazovanje-u-hrvatskoj>. 2008. (zadnji pristup 1. veljače 2015.).
- Mattes, Wolfgang. *Nastavne metode, 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*. Zagreb: Ljevak, 2007.
- Mattes, Wolfgang. *Rutinski planirati - učinkovito poučavati*. Zagreb: Ljevak, 2007.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. »Nacionalni okvirni kurikulum.« Zagreb: MZOŠ, srpanj 2010.
- Novaković, Darko. »Ciljevi srednjoškolske nastave antičkih književnosti.« *Latina et Graeca*, 1983: 3-6.
- Perseus digital library*. n.d. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/> (zadnji pristup veljača 2015.).
- Pranjić, Marko. *Nastavna metodika u riječi i slici*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, 2013.
- Radt, Stefan. »Tragicorum Graecorum Fragmenta. Vol. III: Aeschylus.« *V&R e library*. 2008. <http://www.vr-elibrary.de> (zadnji pristup 15. veljače 2015.).
- Sayers, Dorothy. »The lost tools of learning.« *predavanje*. Oxford, 1947.
- Šešelj, Zlatko. »Cilj učenja, korist učenja i potreba za učenjem klasičnih jezika.« *Latina et Graeca XXX* (1987): 13-16.
- Šešelj, Zlatko. »Čitanje klasika u nastavi latinskog i grčkog jezika.« *Latina et Graeca*, 1988: 25-30.
- Šešelj, Zlatko. »Grčka, rimska i latinska književnost kao sistem u srednjoškolskoj nastavi klasičnih jezika.« *Latina et Graeca*, 1991: 10-16.
- Šešelj, Zlatko. »Obrazovni cilj i obrazovni zadaci nastave klasičnih jezika.« *Latina et Graeca*, 1984: 3-7.
- Škiljan, Dubravko. »Antički model obrazovanja danas.« *Latina et Graeca*, 1982: 3-8.
- Thomas, Bridget M. »What are we teaching these kids? Using Tacitus' Germania to cultivate humanity in the Latin classroom.« <https://camws.org/cpl/cplonline/past-issues/index.html>. 2008. (zadnji pristup 5. veljače 2015.).

Teokrit

1. Idila

Prevela Petra Šošarić

Teokrit (grčki Θεόκριτος), grčki je pjesnik (Sirakuza, oko 320. pr. n. e. – oko 250. pr. n. e.), jedno od najblistavijih imena helenističkoga pjesništva. Djelovao je isprva na Siciliji, a potom u Aleksandriji i na otoku Kosu. Premda mu se u antici pripisivao veći broj pjesničkih zbirki, pouzdano se smatra autorom 24 epigrama, jednoga tehnopegnija te pjesničke zbirke *Idile* (Ἰδιόλλια, *Sličice*) u kojoj je okupljeno 30 pjesama različita sadržaja, od bukolskih pjesama do mima i epilija.

Samo ime zbirke sugerira pjesnikov pogled na svijet. U skladu s helenističkim motom μέγα βιβλίον μέγα κακόν Teokrit se koncentrira na prizore – sličice – iz života pastira, malih ljudi ili mitoloških likova. Neke se po svom dijaloškom obliku približavaju mimu.

Najpoznatije su pjesme koje idealiziraju pastirski život u arkadijskom okružju prirode. Te su pjesme – od kojih su najpoznatije 1. i 7. idila – snažno oblikovale kasnije bukolsko pjesništvo. Teokrit se tako smatra uzorom Vergiliju za njegove *Bukolike* ili *Ekloge*.

Teokrit

Idila 1¹

Tirzid:

Slatko, pastiru, šuštanjem lišća svira omorika,
ona kraj izvora; slatko i ti sviraš siringu;
bit ćeš drugi poslije Pana na pjesničkom natjecanju.
Ako on osvoji roगतog jarca, ti ćeš dobiti kozu;
Ako on dobije kozu za nagradu, tebi će pripasti
jarica: kozje meso je ukusno prije prve mužnje.

Kozar:

Slade se, pastiru, slijeva tvoja pjesma
nego zvonki slap s visoke stijene.
Ako Muze budu nagrađene ovcom,
ti ćeš osvojiti mlado janje; ako se njima sviđi
da uzmu janje, ti ćeš potom dobiti ovcu.

Tirzid:

Želiš li kozaru, želiš li sjesti ovdje, kod Nimfi,
gdje su strmi brežuljak i stabla tamariska,
i svirati siringu? Ja ću za to vrijeme čuvati koze.

Kozar:

Nije red, pastiru, nije red da u podne sviramo frulu.
Bojimo se Pana; baš se u to doba dana,
naime, on umoran odmara od lova,
a neugodne je naravi i uvijek lako plane.
Ali ti, Tirzide, pjevaš o Dafnisovoj patnji,
i nenadmašiv si u izvođenju pastirske pjesme!
Sjednimo ovdje pod brijest, nasuprot Prijapu
i izvorskim Nimfama, gdje su pastirska klupa i hrastovi.
Ako budeš pjevao kao onda kad si se natjecao s Hromidom iz Libije,
dat ću ti kozu koja je ojarila blizance da je tripot pomuzeš -
kozu koja doji dva kozlića, a uz to daje još dva vjedra mlijeka -
i dubok vrč zapečaćen slatkim voskom, s dvije ručke,

¹ Prevedeno prema tekstu koji je izdao Richard Hunter (*Theocritus: A Selection*. Cambridge University Press 1999).

netom izrađen, koji još miriše na nož kojim je izrezbaren.
Na vrhu mu je oko rubova omotan bršljan,
bršljan isprepleten smiljem;² niz njega se
zavijutak veselo spušta, ponosan na plod boje šafrana.
Među tim uzorcima je prikazana žena - božanstveno
umjetničko djelo – odjevena u haljinu, s dijademom na čelu.
Pokraj nje se dugokosi muškarci naizmjenice
prepiru jedan s drugim, no ona se ne obazire na to,
nego sad nasmijana gleda jednog muškarca,
sad iskazuje naklonost drugom, a oni se,
s podočnjacima od neispavanosti, dugo uzalud muče.
Uz njih je izdjeljan i stari ribar, i strma stijena
na kojoj starac uz silan trud povlači veliku mrežu da je baci,
sličan muškarcu koji se napreže;
rekao bi da lovi ribu svom snagom svojih udova,
tako su mu sa svih strane napregnute tetive;
iako je sijed, snaga mu je ravna mladenačkoj.
U neposrednoj blizini starca izmučenog ribarenjem
vinograd je prepun zrelog grožđa,
a čuva ga mali dječak koji sjedi na suhozidu.
Uz njega su dvije lisice: jedna ide amo-tamo
uz brajde i tamani grozdove, a druga smišlja
sva moguća lukavstva da se dočepa bisaga
i govori u sebi da neće dječaćića pustiti na miru
prije nego što ga ostavi bez doručka;
a on plete lijepu zamku od asfodela koje sastavlja s trskom.
Ne brine se on toliko ni za bisage ni za biljke,
koliko se veseli tome što plete.
Pehar sa svih strana obavija podatni meki primog;³
pastirska divota, čudo koje ti obuzme dušu.
Za njega sam dao kalidnijskom⁴ brodaru kozu
i veliki sir od bijelog mlijeka. Nisam ga ni dotaknuo
usnom, nego još leži neoskvrnut. Spreman sam te
njime razveseliti ako mi, prijatelju, otpjevaš željenu himnu.
I ne podsmjehujem ti se! Hajde, dobri moj, pa nećeš valjda
čuvati pjesmu za Hada koji oduzima sjećanje.

² *Helichrysum siculum*.

³ *Acanthus mollis*.

⁴ Otok u Egejskom moru.

Tirzid:

Počnite, drage Muze, počnite pastirsku pjesmu.
 Ja sam Tirzid s Etne;⁵ sladak je Tirzidov glas.
 Gdje ste bile, Nimfe, gdje ste bile dok je Dafnis venuo?
 U lijepim dolinama Peneja⁶ ili Pinda?⁷
 Ne obitavate vi, naime, uz veliki tok Anapa,⁸
 niti na vrhu Etne, niti uz svetu vodu Akida.⁹
 Počnite, drage Muze, počnite pastirsku pjesmu.
 Za njim su čagljevi, za njim su vukovi zavijali,
 Njega je i šumski lav oplakao kad je umro.
 Počnite, drage Muze, počnite pastirsku pjesmu.
 Mnoga su mu uz noge goveda, mnogi bikovi,
 Mnoge junice i mnogi junci naricali.
 Počnite, drage Muze, počnite pastirsku pjesmu.
 Prvi je došao je Hermes i rekao: „Dafnise,
 tko te to dovodi do iznemoglosti?
 U koga si, prijatelju, toliko zaljubljen?“
 Počnite, drage Muze, počnite pastirsku pjesmu.
 Došli su govedari, pastiri, kozari su došli;
 Svi su pitali kakva ga je nevolja snašla.
 Došao je Prijap i rekao: „Jadni Dafnise, zašto veneš?
 Djevojka juri po svim izvorima, po svim gajevima -
 počnite, drage Muze, počnite pastirsku pjesmu
 - u potrazi za tobom: zaista ti nema pomoći u ljubavi.
 Nazivao si se govedarom, ali sad više slišiš kozaru.
 Kozar, kad vidi koze kako se pare,
 Roni suze što se sam nije rodio kao jarac.
 Počnite, drage Muze, počnite pastirsku pjesmu.
 I ti kad gledaš djevojke kako se smiju,
 Roniš suze što ne plešeš s njima u kolu.“
 Ništa im pastir nije odgovorio, nego je trpio
 do kraja okrutne ljubavi i čekao da se izvrši sudbina.
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 Došla je i slatka Cipranka,¹⁰ nasmijana

⁵ Ili s planine Etne ili iz istoimenog grada u njezinom podnožju.

⁶ Rijeka u Tesaliji.

⁷ Planina u Tesaliji.

⁸ Rijeka na Siciliji, danas Anapo.

⁹ Rijeka na Siciliji, danas Fiume di Jaci.

¹⁰ Božica Afroditita.

- potajno se smijala, a pokazivala je gnjev -
 I rekla: „Ti si se, Dafnise, zavjetovao da ćeš savladati Erosa?
 Bit će ipak da je nesmiljeni Eros savladao tebe!“
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 Tada joj je Dafnis odgovorio: „Okrutna Cipranko,
 Osvetoljubiva Cipranko, Cipranko neprijateljice smrtnika,
 Zar misliš da sam već potučen do nogu?
 Dafnis će i u Hadu biti bolna rana Erosu.
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 Zar se ne priča da je pastir zaveo Cipranku?
 Idi do Ide,¹¹ idi do Anhiza¹² – tamo su hrastovi i oštrik,¹³
 A pčele lijepo zuje kod košnica.
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 I Adonis¹⁴ u cvijetu mladosti, kad vodi stoku na pašu,
 lovi zečeve, goni sve zvijeri.
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 Stani opet nasuprot Diomedu, sučeli se s njim¹⁵
 i reci: „Ja sam jača od govedara Dafnisa, bori se sa mnom!“
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 O vukovi, o čagljevi, o špiljski medvjedi po gorama,
 Zbogom; nema vam više mene, pastira Dafnisa,
 po šumama, po šikarama, po gajevima. Zbogom, Aretuzo,¹⁶
 i vi, rijeke koje lijete lijepu vodu niz Tibrid.¹⁷
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 Ja sam Dafnis koji je ovdje vodio goveda na pašu,
 Dafnis koji je ovdje vodio bikove i junice na vodu.
 Počnite, Muze, počnite ponovo pastirsku pjesmu.
 O Pane, Pane, ili si na visokim vrhovima Likeja,¹⁸
 ili vodiš brigu o velikom Menalu;¹⁹ dođi na otok
 Siciliju, ostavi Helikin²⁰ visoki vrh i onu strmu grobnicu

¹¹ Planina pokraj Troje.

¹² Venera je pastiru Anhizu rodila Eneju.

¹³ Biljka iz porodice *Cyperaceae*.

¹⁴ Aluzija na još jednu Afroditinu ljubav, Adonisa kojeg je ubio divlji vepar.

¹⁵ U *Ilijadi* je opisan sukob Afroдите i Diomeda u kojem junak ranjava božicu, a ona nakon toga bježi na Olimp gdje plače u majčinom krilu.

¹⁶ Izvor na Siciliji, u okolici Sirakuze.

¹⁷ Inače nepoznati toponim.

¹⁸ Planina u Arkadiji na kojoj se nalazilo Panovo svetište.

¹⁹ Planina u Arkadiji posvećena Panu.

²⁰ Arkađanka Helika, poznata i kao Kalista, Likaonova kći.

Likaonovog unuka²¹ kojoj se i blaženi bogovi dive.
 Završite, Muze, završite pastirsku pjesmu.
 Dođi, kralju, i odnesi ovu siringu koja miriše na med
 od stisnutog voska, dobro zavintu na rubu.
 Već me Eros odvlači u Had.
 Završite, Muze, završite pastirsku pjesmu.
 Kupine i trnovito grmlje, sada vi cvjetajte ljubičicama,
 lijepi narcis neka raste na šmriki,²²
 neka se sve izokrene, i neka omorika rodi kruškama,
 kad umre Dafnis, i neka jelen ganja pse,
 i neka sove iz planina pjevaju slavujima.
 Završite, Muze, završite pastirsku pjesmu.
 Tako je rekao i utihnuo; Afrodita ga je htjela
 podići na noge, no niti Suđenica su došle do kraja,
 te je Dafnis zakoračio u rijeku. Vrtlog je odnio
 čovjeka dragog Muzama koji ni Nimfama nije bio mrzak.
 Završite, Muze, završite pastirsku pjesmu.
 A ti daj kozu i pehar, da pomuzem
 i izlijem žrtvu Muzama. O Muze, zbogom,
 mnogo puta zbogom; ja ću vam i opet slatko pjevati.

Kozar:

Tirzide, neka ti usta budu puna slatkog meda, puna saća,
 i hranio se ti Egilovom²³ slatkom suhom smokvom,
 jer pjevaš bolje od cvrčka. Evo ti vrč: divi se, dragi moj,
 kako lijepo miriše; mislit ćeš da je opran u izvorima Hora.²⁴
 Dođi ovamo, Bjelka; a ti je muzi. Koze,
 nemojte tako skakutati, da jarac ne navali na vas.

²¹ Arkad, sin Helike i Zeusa.

²² *Juniperus oxycedrus*.

²³ Po junaku Egilu nazvan je atički dem Egilija poznat po suhim smokvama.

²⁴ Božice Hore, koje daju ljupkost i ljepotu, povezane su s rosom i kišom.

Vanja Grbešić

ΕΡΩΣ ΚΑΛΟΣ

XXI. seminar za mlade *Pharos*

25.07. – 01.08. 2015.

Ljubav je jaka kao smrt. Ona nikoga ne ostavlja ravnodušnim, utječe na čovjeka na najrazličitije načine i pobuđuje u njemu katkad ushit, sreću, veselje, zadovoljstvo, užitak ili ekstazu, a ponekad i bol, tugu, gorčinu, nostalgiju, ljubomoru ili mržnju. Ljubav može biti sretna ili nesretna, slatka ili gorka, uzvrćena ili neuzvrćena, komična ili tragična, prežaljena ili neprežaljena, veličanstvena ili lascivna, vječna ili prolazna, iskrena ili iz interesa, postojana ili hirovita, sebična ili nesebična, anđeoska ili pasja, mladenačka ili staračka, platonska ili tjelesna, ali ravnodušna biti ne može. Ljubav je odavno jedan od najčešćih uzroka pjesničkog nadahnuća, razlog je ljudskom napretku, ona je za neke svrha življenja, a kod nekih ljubav ide kroz želudac. Upravo se ljubav na brojne načine, s različitim prilozima i začinicima našla na jelovniku prošlogodišnjeg seminara za mlade *Pharos*.

